

Щеглова О. Ю.

*доцент кафедри обліку, економіки
й управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

Судакова О. І.

*доцент кафедри обліку, економіки
й управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

Каширнікова І. О.

*доцент кафедри обліку, економіки
і управління персоналом підприємства
Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*

Scheglova O. Y.

*Associate Professor Department of Accounting,
Economics and Human Resources Management of Enterprise
Prydniprov'ska State Academy of Civil Engineering and Architecture*

Sudakova O. I.

*Associate Professor Department of Accounting,
Economics and Human Resources Management of Enterprise
Prydniprov'ska State Academy of Civil Engineering and Architecture*

Kashyrnikova I. A.

*Associate Professor Department of Accounting,
Economics and Human Resources Management of Enterprise
Prydniprov'ska State Academy of Civil Engineering and Architecture*

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯМ ВИРОБНИЧО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Анотація. У статті розкрито питання удосконалення системи управління розвитком та функціонуванням виробничо-економічної системи промислових підприємств. Розглянуто існуючі структури управління виробничими об'єктами. Проаналізовано методичні основи комплексної оцінки розвитку з урахуванням зовнішніх та внутрішніх факторів, які беруть участь у процесах розвитку підприємств.

Ключові слова: управління, об'єкт управління, розвиток, промислове підприємство, промислове виробництво.

Вступ та постановка проблеми. Перехід вітчизняної економіки на ринковий механізм господарювання зумовив низку принципових змін у функціонуванні промислових підприємств. В умовах ринкових відносин промислові підприємства повинні самостійно визначати напрями розвитку. Орієнтуючись на потреби та вимоги споживачів, вони мають турбуватися про економічну ефективність. Демонізація виробництва, конкуренція підприємств вимагають від них особливої уваги до змін кон'юнктури ринку. Однак вирішення проблем, що генеруються зовнішнім середовищем підприємств, жодним чином не знижує вимог до організації внутрішніх процесів. Важливим фактором, що впливає на розвиток підприємств, є галузева специфіка, оскільки підприємства різних галузей функціонують в умовах, що суттєво відрізняються за умовами конкурентної боротьби, рівнем державного контролю та ін. Вирішення проблем розвитку особливо актуально для промислових підприємств, бо виконання виробничих робіт у сучасних умовах пов'язане зі збільшенням обсягів інноваційної діяльності з метою здобуття і використання конкурентних переваг. Саме тому, окрім вирішення питань функціонування промислового підприємства на ринку, надзвичайно важливим стає управління його розвитком. Керівництво промислових підприємств зі значним досвідом роботи в умовах планової економіки та управління з єдиного цент-

ру не має достатньо навичок для ефективного управління розвитком в умовах нестабільності та конкуренції, що значною мірою зумовлене відсутністю методичних підходів та рекомендацій у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Узагальнених досягнень сучасної економіки й теоретико-методологічних основ розвитку підприємств містяться у роботах вітчизняних і зарубіжних учених І. Ансоффа, М. Афанасьєва, І. Афоніна, П. Бубенка, О. Бутника, А. Гриньова, В. Забродського, М. Кизима, А. Крушевського, Б. Кучина, О. Пушкаря, О. Раєвньої, В. Рапопорта, В. Самочкина, В. Спицнаделя, О. Тищенка, М. Тодаро, О. Тридіда, Й. Шумпетера. Особливостям функціонування та розвитку підприємств присвячено наукові роботи О. Амоша, С. Бір, І. Бланк, В. Вітлінського, С. Клименка, О. Дубрової, В. Лук'янової, Т. Головач та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Радикальні реформи управління народним господарством призвели до необхідності зміни умов і характеру функціонування усіх суб'єктів господарської діяльності в Україні, економіка якої трансформується переважно з ресурсно-сировинної в інформаційно-технологічну. Проте практика останнього тисячоліття показує, що вітчизняні підприємства важко адаптуються до умов інноваційного розвитку, в якому роль головного виробничого ресурсу грають знання й інформація.

Важливим фактором, що впливає на розвиток підприємств, є галузева специфіка, оскільки підприємства різних галузей функціонують в умовах, що суттєво відрізняються за умовами конкурентної боротьби, рівнем державного контролю та ін. Вирішення проблем розвитку особливо актуальне для промислових підприємств, бо виконання робіт у сучасних умовах пов'язане зі збільшенням обсягів інноваційної діяльності з метою здобуття і використання конкурентних переваг. Саме тому, окрім вирішення питань функціонування промислового підприємства, на ринку надзвичайно важливим стає управління його розвитком. Керівництво промислових підприємств зі значним досвідом роботи в умовах планової економіки та управління з єдиного центру не має достатньо навичок для ефективного управління розвитком в умовах нестабільності та конкуренції, що значною мірою зумовлене відсутністю методичних підходів та рекомендацій у цьому напрямі.

Трансформація України до ринкових відносин і структурна перебудова економіки привели до корінних змін у промисловій галузі, перетворивши її в інвестиційно-промисловий комплекс, орієнтований на здійснення інноваційної діяльності. Останніми роками відбулося посилення впливу основних економічних і виробничих факторів зовнішнього середовища на діяльність підприємств. Усе більшої актуальності набувають проблеми забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств із метою посилення здатності достатньо швидко і з мінімальними необхідними витратами реагувати на потреби ринку та зміни зовнішнього і внутрішнього середовища. Розвиток промислових підприємств в умовах нестабільного та невизначеного зовнішнього середовища неможливий без застосування сучасних методів управління, що відповідають ринковим вимогам.

Метою статті є теоретико-методичне обґрунтування питання управління розвитком та функціонування виробничо-економічної системи українських промислових підприємств.

Результати дослідження. Передовий досвід управління показує, що в сучасних економічних умовах, що характеризується зростаючою роллю інформаційних технологій, змінюються мотивація і зміст трудової діяльності людей, прискорюється вирішення складних виробничих завдань, значно підвищується ефективність управління, змінюється функціонування традиційних галузей і створюються нові галузі економіки, що сприяє адаптації промислових підприємств до ринкових принципів господарювання.

Під впливом глобалізації змінюється масштаб економічної діяльності підприємств, розширюються межі їхньої присутності на світових ринках, зростає значення виробничого сектора. Для того, щоб приймати оптимальні стратегічні і тактичні рішення, керуючому персоналу необхідно мати постійний доступ до наростаючого обсягу різноманітної інформації, оскільки не тільки швидко розвивається світовий ринок інформаційних технологій, а й міжнародний спектр даних. Інформація стає цінним дорогим товаром, який потребує постійного оновлення.

Сучасний етап розвитку економічної наукової думки характеризується переосмисленням традиційних підходів і методик управління соціально-економічними системами різних рівнів. Якщо в недалекому минулому вимірювання досягнень підприємств здійснювалося за допомогою таких методів управління розвитком господарюючих суб'єктів, які базувалися на управлінні фінансовими показниками діяльності, то сьогодні реалії сучасного ведення бізнесу вимагають переосмислення основних факторів економічного розвитку. Сьогодні існує багато проблем теоретичного та прикладного характеру, що заважають ефективному й якісному розвитку промислових підприємств.

Необхідність удосконалення довгострокових механізмів управління підприємствами зумовлена глибинними структурними перетвореннями у світових економічних відносинах, які проявляються в усіх сферах суспільного життя:

- динамічні зміни структури суспільних потреб, що викликають зникнення традиційних та активний розвиток нових ринків;

- швидкий розвиток науково-технічної бази суспільного виробництва, що призводить до внутрішньої нестабільності виробничих систем;

- зміни суспільної свідомості та відношення до економічної діяльності зумовлюють формування соціальних стереотипів чи моделей бізнес-діяльності;

- глобалізація економічних відносин різних рівнів, що якісно змінює характер функціонування виробничо-комерційних систем, надаючи їм як нові можливості, так і генеруючи нові ризики.

Починаючи теоретичні дослідження розвитку промислових підприємств, слід визначитися з ключовими загальнонауковими категоріями, що формують філософську базу досліджень. Ключовими поняттями поставленої наукової проблематики, які дозволяють її позиціонувати у понятійно-категоріальному полі економічної науки, слід вважати такі:

управління. Цю категорію слід аналізувати з двох основних позицій: 1) як процес; 2) як стан динамічного функціонування. У найбільш загальному контексті під управлінням ми будемо розуміти процеси, основною метою яких є забезпечення здатності соціально-економічних систем зберігати та змінювати свою якісну та кількісну визначеність. Термін «управління» вживається стосовно усіх різновидів систем (соціальних, економічних, організаційних, біологічних, механічних, хімічних тощо) і передбачає зусилля щодо їх цілеспрямованих змін;

розвиток. Загалом, категорія визначає характер змін, які відбуваються у будь-яких предметах, системах, явищах. Розвиток характеризується кількома змістовними властивостями: 1) спрямованістю; 2) швидкістю; 3) результатом; 4) причинністю. Традиційно виокремлюють дві форми розвитку будь-яких систем, явищ, процесів – прогрес (розвиток від «нижчого» до «вищого») та регрес (розвиток від «вищого» до «нижчого»). Зазначимо, що в економічних відносинах розвиток володіє усіма перерахованими рисами.

Категорія «управління» виражає здатність підприємства (як єдності соціально-економічної, матеріально-технічної та організаційно-технологічної систем) зберігати свою визначеність, підтримуючи стан динамічної рівноваги між внутрішніми та зовнішніми чинниками діяльності. Діяльність у цьому контексті означає таке ставлення учасників бізнесу до соціально-економічного середовища господарювання, що передбачає його перетворення і підпорядкування їхнім економічним інтересам [5, с. 60].

У загальнотеоретичному аспекті категорія «розвиток» розкриває характер змін, які відбуваються у системі підприємства [4, с. 326]. Іншими словами, це послідовність переходів соціально-економічної системи підприємства з одного стану в інший від моменту його створення до дати його ліквідації (юридичної та фізичної). Особливо слід зазначити, що підприємство в межах роботи трактується організаційно відокремленою, економічно самостійною, відкритою соціально-економічною системою, яка на основі внутрішнього стану взаємодіє із зовнішнім середовищем і виготовляє продукцію (товари, роботи, послуги) [1, с. 37].

Розвиток підприємства є незворотнім процесом, який забезпечує спонтанні чи керовані переходи від одного неповторного стану до іншого через процеси змін. Неповторність кожного конкретного економічного стану

підприємства забезпечується неможливістю повного повторення різноманітності, якості, кількості та сили впливу факторів, які його визначили.

Першоосною розвитку підприємств слід вважати різноманітні зміни (внутрішнього та зовнішнього характеру), які виступають результатом взаємодії економічних предметів (об'єктів), різних властивостей, рис і параметрів. Соціально-економічні зміни у системі підприємства носять об'єктивний характер, тобто не залежать від волі та бажання людини (власників, менеджерів, працівників, інвесторів, кредиторів тощо) [2, с. 78].

Із метою позиціонування поняття «розвиток підприємства» в системі економічних категорій можна рекомендувати вивчення характеру його зв'язків з основними загальнонауковими суміжними термінами (рис. 1).

На основі проведеного формально-логічного аналізу категорії «розвиток» та поняття «розвиток підприємства» слід зазначити, що джерелом розвитку промислового підприємства є об'єктивно існуюча невизначеність і внутрішні протиріччя економічних систем. Таким чином, розвиток підприємств слід визначити на чотирьох рівнях, кожен із яких створює основу для таких рівнів:

- науково-теоретичному: розвиток – це сукупність внутрішньо та зовнішньо зумовлених послідовностей переходів підприємства (чи окремих його підсистем) з одного стану відносної стійкості у інший, починаючи від моменту його створення до повного припинення функціонування;

- методологічному: розвиток підприємства – це постійні зміни структури, функцій, елементів, а також їх окремих властивостей, які дозволяють більш чи менш ефективно функціонувати соціально-економічній системі підприємства за умов динамічного середовища господарювання;

- методичному: розвиток підприємства – це процес поступової зміни кількісних і якісних характеристик

окремих бізнес-процесів і цільової ефективності підприємницької діяльності у цілому;

- прикладному: розвиток підприємства – це постійні зміни (підвищення) цільової ефективності використання основних засобів, оборотних коштів, персоналу, земельних ділянок тощо у короткостроковій, середньостроковій і довгостроковій перспективах.

На основі проведеного формально-логічного аналізу категорії «розвиток» та поняття «розвиток підприємства» слід зазначити, що джерелом розвитку підприємства є об'єктивно існуюча невизначеність і внутрішні протиріччя економічних систем.

Визначення об'єкта управління розпочинається з постановки цілей управління об'єктом, тобто досягнення бажаного його стану, що характеризуються значенням окремих параметрів та задаються суб'єктом управління. Метою управління розвитком підприємства пропонується вважати підвищення рівня організованості й конкурентоспроможності підприємства. При цьому підвищення рівня організованості підприємства є внутрішнім, а збільшення конкурентоспроможності – зовнішнім проявом розвитку підприємства.

З урахуванням усього вищевказаного, процес розвитку пропонується вважати об'єктом управління. Як об'єкт управління розвиток підприємства – це особлива взаємодія взаємозалежних інноваційних процесів та процесів функціонування, які реалізуються в межах виділених у складі промислового підприємства структурно-функціональної та виробничо-економічної підсистем, потребують спеціального механізму управління і призводять до підвищення рівнів організованості й конкурентоспроможності підприємства [3, с. 166].

Графічно процес розвитку доцільно представити у вигляді системи (рис. 2) [3, с. 25].

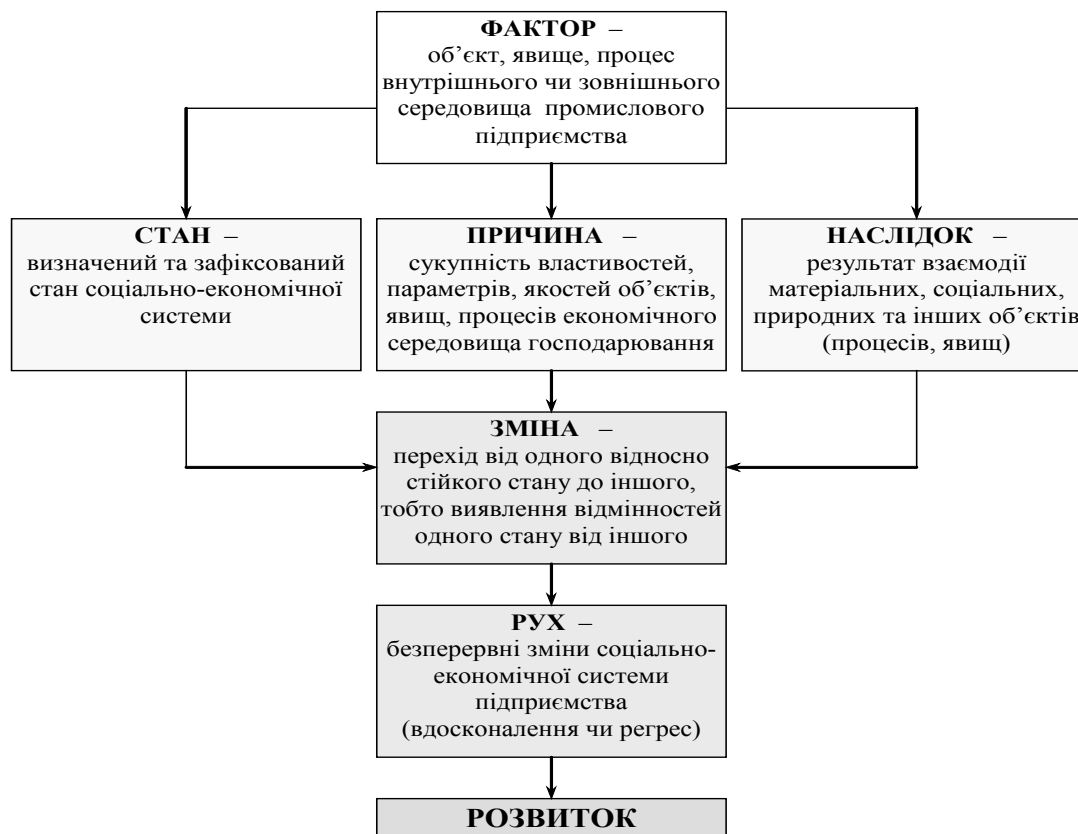

Рис. 1. Логічний генезис поняття «розвиток промислового підприємства»

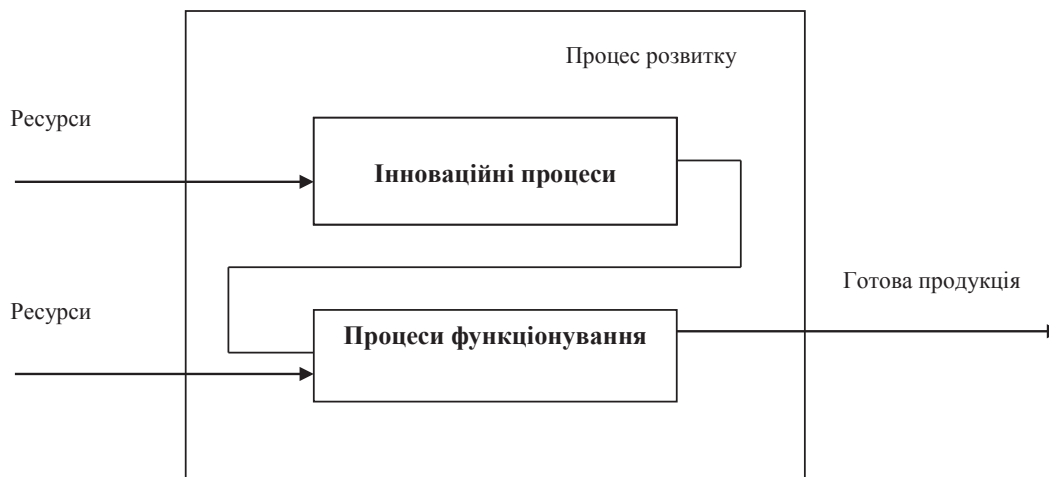

Рис. 2. Схема процесу розвитку промислового підприємства як об'єкта управління

Таким чином, можна визначити часові межі управління розвитком. Управління інноваційними процесами починається з виникнення потреби в інноваціях і закінчується їх практичною реалізацією в процесі виготовлення інноваційної продукції.

Управління функціонуванням здійснюється безперервно протягом усього життєвого циклу підприємства. Визначаючи ці часові межі отримуємо початок управління розвитком – виникнення потреби в змінах і закінчення (той момент, коли зміни стають неефективними або непотрібними).

Ураховуючи все вищенаведене, під управлінням розвитком пропонується розуміти систематичний, плановий і цілеспрямований вплив на працівників, ресурси підприємства з метою підвищення рівнів організованості й конкурентоспроможності промислового підприємства за допомогою необхідних і достатніх способів впливу.

Будь-який об'єкт управління зазнає впливу економічних, організаційних, соціальних, техніко-технологічних та інших факторів. На процес розвитку також впливають усі перераховані вище фактори, а саме:

- 1) економічні – одержання економічної ефективності від змін, впроваджених у процесі розвитку;
- 2) організаційні – створення організаційної структури управління об'єктом, її гнучкість і надійність;
- 3) соціальні – можливість прояву соціальної активності, духовного та культурного росту як управляючого персоналу, так і працівників, якими управляють;

4) техніко-технологічні – застосування нових засобів і предметів праці, зокрема спеціальних машин і механізмів, оргтехніки, технології.

Висновки. Виробництво промислової продукції належить до видів діяльності, здійснення яких передбачає залучення значного обсягу різноманітних ресурсів. При цьому тривалість виробничого циклу значною мірою залежить від обсягу і типу промислових робіт, що знаходиться в межах від декількох днів до декількох років. Технологічні процеси з погляду їхньої прогресивності й екологічної чистоти достатньо різноманітні й залежать від багатьох чинників: фінансового стану підприємства, наявності нових технологій, відношення керівників до впровадження сучасних розробок.

Таким чином, об'єктом управління є розвиток підприємства, що складається із взаємозалежних інноваційних процесів та процесів функціонування, які реалізуються в межах структурно-функціональної та виробничо-економічної підсистем у складі будівельного підприємства, що потребують теоретичного обґрунтування спеціального механізму управління з метою підвищення рівня організованості й конкурентоспроможності підприємства. Визначення об'єкта управління та побудова ієрархічної моделі підсистеми, якою управляють, з урахуванням галузевих особливостей промислових підприємств дозволить удосконалити систему управління їх розвитком.

Список використаних джерел:

1. Білоус Г. Розвиток малого підприємництва в Україні. Економіка України. 2000. № 2. С. 34–40.
2. Богатирьов І. Ефективність розвитку підприємств. Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наук. праць. Вип. 7–8 (26–27). Київ: НДЕІ, 2003. С. 73–79.
3. Бурмака Т. Управління розвитком будівельних підприємств в умовах конкурентного середовища / дис. ... канд. ек. наук: 08.00.04. Харків, 2010. 215 с.
4. Коупленд Т., Коллер Т., Муррін Дж. Стоимість компаній: оцінка і управління / пер. с англ. Москва: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2006. 576 с.
5. Шіковець К. Економіко-математичне забезпечення виробничих систем, що прагнуть до ідеалу. Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України: Зб. наук. пр. Вип. 3. Київ: ДНДІМЕ, 2003. С. 57–63.

УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ И ФУНКЦИОНИРОВАНИЕМ
ПРОИЗВОДСТВЕННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ
В СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ

Аннотация. В статье раскрыт вопрос усовершенствования системы управления развитием и функционированием производственно-экономической системы промышленных предприятий. Рассмотрены существующие структуры управления производственными объектами. Проанализированы методические основы комплексной оценки развития с учетом внешних и внутренних факторов, которые принимают участие в процессах развития предприятий.

Ключевые слова: управление, объект управления, развитие, промышленное предприятие, промышленное производство.

MANAGE THE DEVELOPMENT AND OPERATION OF PRODUCTION AND ECONOMIC SYSTEMS
OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

Summary. In this article the issue of improvement of management system development and operation of production and economic systems of industrial enterprises. Existing structures of management of production objects are considered. Analyzed the methodological framework for the integrated assessment of development taking into account external and internal factors that participate in the processes of development of enterprises.

Key words: management, object management, development, industrial enterprises, industrial production.

УДК 330.332

Юрченко Н. І.

*викладач кафедри маркетингу
Дніпровського державного аграрно-економічного університету*

Yurchenko N. I.

*Lecturer of the Department of Marketing
Dniprovsky State Agrarian and Economic University*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ МАРКЕТИНГУ ТУРИЗМУ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню концептуальних засад маркетингу в галузі туризму. Доведено, що для формування ефективної маркетингової стратегії необхідно визначитись із теоретичними аспектами, такими як визначення туристичного продукту, попиту та пропозиції в туризмі. Запропоновано класифікацію типів стратегій у туризмі. Обґрунтовано фази побудови стратегії розвитку туристичного бренду.

Ключові слова: маркетинг, концепція маркетингу, туристичний продукт, очікування туристів, просування туристичних послуг.

Вступ та постановка проблеми. Економічні наслідки туризму виявляються у формі ресурсів, туристичних товарів та послуг, які спільно використовуються та розроблені з метою задоволення потреб. Вони можуть включати пропоновані товари та послуги через різні галузі економіки. До них належать вироблені продукти для туристів (наприклад, послуги розміщення), а також товари та послуги, що використовуються іншими групами споживачів та товари, непридатні для господарського використання в іншій галузі (краса пейзажу, місце історичних подій). Нематеріальний характер туристичного продукту, відсутність можливості його зберігання, неоднорідність та особливо важливий характер для економіки країни робить актуальним дослідження ролі маркетингу в розвитку туристичної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців, серед яких можна виділити Дж. Альткорна [1], В. Бабарицьку, О. Малиновську [2], М. Вачевського, В. Скотного [3], Ф. Котлера, Д. Боуена, Д. Мейкенза [4], А. Рейгера [5], Л. Шульгіню [6] та інших, зараз присвячують свої праці саме цьому напрямку.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У зв'язку з різними діловими умовами та різноманітністю тих, хто прагне задовольнити потреби в галузі туризму, підприємств, що працюють на цьому ринку, не завжди розглядаються туристичними підприємствами (особливо якщо туристи мають невеликий відсоток клієнтів такої компанії), користувачі послуг є дуже неоднорідними групами і розроблення ефективної маркетингової стратегії в туризмі потребує поглиблення теоретико-концептуального розуміння всіх процесів, які відбуваються в цій галузі.

Метою статті є розгляд концептуальних засад маркетингу туризму та побудова на їх основі ефективної стратегії розвитку галузі

Результати дослідження. Попит на туризм є специфічною економічною категорією завдяки своїй специфіці, структурі туристичного продукту (включаючи як сервісні елементи, так і товари матеріальні), суб'єктивному характеру оцінки товару його покупцями, а також специфіці потреб, які туризм задовольняє.

У Законі України «Про туризм» зазначено, що «туристичний продукт – це попередньо розроблений комплекс